

Jegyzőkönyv

a Magyar Rétegtani Bizottság Miocén és Magmás Albizottságának közös üléséről, melyet
2000. május 24-én 10 órai kezdettel a MÁFI Igazgatói Tanácstermében tartottak

Jelen vannak: Halmai János, Szentpétery Ildikó, Nagymarosy András, Hámor Géza, Kókay József, Selmeczi Ildikó, Csillag Gábor, Korpásné Hódi Margit, Pap Sándor, Balázs Endre, Püspöki Zoltán, Pentelényi László, Radócz Gyula, Gyalog László, Horváth István, Prakfalvi Péter, Zelenka Tibor, Jámbor Áron, Müller Pál, Lelkes György, Tóth Kálmán, Báldi Tamás, Sztanó Orsolya

Kimentette magát: Hably Lilla, Bohmné Havas Margit, Korpás László, Horváth Mária, Révész István, Pelikán Pál, Peregi Zsolt

Napirend a meghívó szerint

Halmai J. üdvözlí a megjelenteket és javasolja, hogy a formációnál alacsonyabb rendű egységekről most ne tárgyaljunk, most igyekezzünk végigvenni a javasolt új formációkat, mégpedig először a magmásokat, hogy a Magmás Albizottság külön válhasson.

Korpásné: ha a javaslat szerint a *Tokaji Formációcsoport* szarmata–pannon, akkor a javasolt 3 formációból legalább egyiknek szarmata korúnak is kell lennie, melyik az?

Jámbor: az abszolút kor szerint pannon, a meghatározások 10-11,5 millió évet adnak.

Zelenka: hol vonjuk meg a szarmata–pannon határt? A K/Ar mérés hibája minimum 0,5 millió év, fauna nincs, tehát egyértelműen azt mondani, hogy csak pannon, nem lehet. Ugyanazon közettípusból létezik szarmata és pannon abszolút kor is. Javasolja, maradjon meg a szarmata–pannon, mint legvalószínűbb.

Korpásné: a szarmata–pannon határ paleomágneses alapon megvan, ez a berhidai fúrásban 12,5 millió év, itt a C. banaticás fauna kezdete is egybeesik ezzel.

Zelenka: akkor elveszett a szarmata!

Pentelényi: nem csak az abszolút kor és a paleomágneses adatok segítenek, mert a hegység K-i oldalán, riolittufitos részeken van mikrofauna, ami felső-szarmata–pannon kort ad, valamint ne feledkezzünk el az szárazföldi–édesvízi Molluscákról és Ostracodákról, amelyeket Széles, Bartha, Krolopp határozott meg ugyanilyen eredménnyel.

Jámbor: jó, ha a Tokaji Formációcsoport szarmata–pannon.

A javasolt *Vízolyi Riolittufa Tagozat* megfelel a legfelső riolittufának. Ennek a kristálytufa része a hidasnémeti Hn-1 sz. fúrásban szarmata–pannon határra esik, efölött van a horzsaköves riolittufa. Nyugat felé a kristálytufa a határ fölött van, fölötté a horzsakő kavicsokként jelenik meg (elviszi az áramlás).

A Tokaji Vulkanit lefelé, a bádeni felé nem megy?

Pentelényi: most csak a tetejéről beszélünk.

Jámbor: akkor a Tokaji Vulkanit háromfelé lesz vágva? Ha ott valaki elkezd dolgozni, nem tudja, melyikben van éppen.

Pentelényi: a határon túl a szlovákok ennél sokkal részletesebben bontották fel.

Jámbor: tehát a Tokaji Formációcsoport név fogja össze az egészet.

Halmai: amíg nincs egyezés a formációk tekintetében, amíg azok nincsenek pontosan definiálva, addig ellene van a formációcsoport használatának. Például a *Mátrai Formációcsoport*ba nem fér bele a *Tari Dácittufa*. Előbb a formáció, aztán a magasabb egység.

Hámor: a fark csóválja a kutyát ezzel a formációcsoporttal, egyetért Halmaival. A Tokaji Formációcsoport túldarabolt, minden kupac egy külön formáció, sem felismerni, sem

leírni nem lehet. A formációcsoport megfoghatatlan, használhatatlan egység, nem ért vele egyet.

Pentelényi: a Tokaji-hg. csak a jéghegy csúcsa, a hozzá tartozó képződmények eltemetve nagy elterjedésűek, a formációk is nagy kiterjedésben követhetők fúrások alapján.

Zelenka: a *Galgavölgyi Riolittufa Formáció* felszínén nem térképezhető, mert fúrásból ismerjük csak. A tokajiakat azonosítani lehet, mint a hét formáció térképezhető, hiszen a geokémiai típusok terepen is és fúrásban is elkülönülnek. Egyébként az egész formációcsoport 2000-2500 m vastag.

Jámbor: a formáció követelménye, hogy térképezhető legyen. A mélyföldtani térkép formációi is térképezhetőek, azaz a Galgavölgyi attól még formáció, hogy nincs felszínén.

Püspöki: a régi Tokaji Formáció név használata miatt az egész ÉK-Magyarország egyszínű a térképeken. A fúrásleírások alapján fel lehetett osztani ezt, az eredetileg egyetlen formációt és ennek a felosztásnak van belső logikája. Az összevonható geokémiai típusokat térben lehatárolták a fúrási rétegsorok, leírások alapján. Meghatározták a kort, az egymásfelettséget, ezek alapján el lehet dönteni bármely kőzettípus hovatartozását. Így lett párhuzamosítható valamely felszínén is megtalálható formációval, a 4 vulkáni szint valamelyikével.

Nagymarosy: a vulkanitok rendszerezése geokémiai alapon, időbeliség alapján, illetve a hely alapján lehetséges. Ismeretei szerint 4 olyan formáció van, amely a Tokajban+Nyírségben fentieknek megfelelően előfordul.

Püspöki: a geokémia és az idő volt a rendező elv, a hely nem. A Bükkben, s Tokajban és a Nyírségben is megvan az *Amadévari Formáció* (legfelső, bazaltos).

Halmai: a Tokaji Vulkanit kérdését tárgyalja meg a Pannon Bizottság is.

Van-e észrevétel az egyéb vulkanit-formációkhoz, illetve javaslatokhoz? Ha nincs, kérdezi, hogy mi bizonyítja a *Kékesi Andezit* szarmatába való átnyúlását?

Zelenka: a Varga Gyula által is a legfiatalabbnak tartott típus, melyet már nem érint a mátrai hidrotermális hatás, ez a fedőandezit. 6 mintából az egész Mátrára kiterjedően átlag $12 \pm 0,5$ mó év jött ki. A verpeléti olajos fúrásokban szarmata üledékes közbetelepülések vannak benne. Ennek utána kell járni.

Halmai: a *Tari Dacittufa Formáció* korának módosítására tett javaslatához?

Hámor: ez nem fér a formációcsoportba, nem ért egyet a kor módosításával, fedőben még üledékes kárpáti van, s ha egy helyen az van, a többiről lepusztulhatott, akkor is a kárpáti belül marad.

Radócz: a baj akkor kezdődik, ha alatta tengeri bádénai van!

Hámor: akkor az nem Tari!

Radócz: márpedig Borsodban ez így van. 70 m vastag tufa és nincs alatta a Tarinak megfelelő másik tufaszint. Alatta pedig 100 m a tengeri bádénai, ami őslénytanilag igazolt (mikrofauna, plankton foraminifera, nanno).

Hámor: ha ez a tufa alsó-bádénai, lehet, hogy a Tarinak több szintje van. A középső riolittufának nincs karakterisztikus elkülönítő bélyege.

Zelenka: de hisz ez nem riolittufa, hanem dacittufa, ez felismerhető és óriási területen összefüggő szintet alkot. Minden kőzetváltozata megvan, helyi típusai vannak, mint egy tisztességes vulkánnak.

[**Jámbor:** a fedőandezit átlóg a szarmatába, de a formációcsoportba nem tartozik bele?]

Püspöki: a delényesi fúrás Tari Formációjában vannak bádénai közbetelepülések. Úgy tűnik, hogy a tufa ÉK felé fiatalodik.

Hámor: A középső riolittufa lefénnyképez egy adott ősföldrajzi helyzetet, a tufaszórás később megismétlődhet, de nincs szó fiatalodásról! Ha fiatalabb, akkor más tufa. A dési tufa NN5, de akkor nem Tari!

Nagymarosy: a Garábi Slírben tufazsinórok vannak, fölfelé egyre több. Alul biztos, hogy a slír NN5. Akkor ez melyik tufa? A Dési Tufa úgy tűnik, egy árnyalattal valóban fiatalabb.

Radócz: a középső riolittufa azonos a Tari Dacittufával. Geokémiailag a dacittufa az uralkodó, bár leírásokban riolittufa szerepel azért, mert andezitzárványos és azok befolyásolják az átlagolt elemzési eredményt.

Halmai: a Tokaji Formációcsoport kérdését tárgyalja meg a Pannon Albizottság is. A Tari Dacittufát szeretné a Miocén Albizottság keretében tartani, a többiben a magmások foglaljanak állást. Mikor készülnek el a leírások, hogy a Miocén Kötetbe kerülhessenek?

Horváth: nem tudja.

Halmai: felkérjük a Magmás Albizottságot, hogy a leírásokat készítsék el, azután ismét vitassuk meg ezt a kérdést.

Horváth: rendben.

Prakfalvi: a *Nagyhársasi Formáció* névadója a Jobbágyi melletti sztratovulkán? Ha az, akkor erre utalni kell a leírásban (megmagyarázni a névválasztást), mert sok azonos földrajzi név van.

Radócz: a *Dubicsányi Andezit* olyan jellegzetes, hogy kivettük a Sajóvölgyi Formációból és formációrangra emeltük.

Korpásné: beszéljük meg a szarmatába is átnyúló formációkat, hogy a Pannon Albizottság képviselői elmelessenek. *Hernádvölgyi Formáció:* ez részben megfelel a Gyulafirátótinak. *Endrődi:* nem tartozik bele a Zalai Márga, ill. annak felső része mégis beletartozik? Vélemény: a *Zalai Márga* legyen miocén, a többi legyen pannon. Erdőbényeiről nincs adata.

Jámbor: a zalai lemezes márga ahol megvan, alul szarmata, felül pannon. Megszüntetése szakmailag helytelen. Szénhidrogénföldtani jelentősége vitathatatlan, nagyobb, mint az Endrődié, amiben nincs mobilizálható szénhidrogén, a Zalaiban pedig a budafai előfordulás van. Javaslat: a Zalai legyen szarmata–pannon, az Endrődi maradjon a pannonban.

Halmai: fenti három formációt tárgyalja meg a Pannon Albizottság, ha megállapodnak, hogy lefelé átnyúlnak a miocénbe, legyen újabb egyeztetés róluk.

Csillag: a *Vöröstői Formáció* is átnyúlik.

Selmezi: Tóth Kálmánnal együtt írták le.

Tóth K.: az Öcsi-medencében, Taliándörögdnél Ny-ról K-re haladva egyre fiatalabb a Vöröstői Formáció fedője. Úgy néz ki, összefogazódik a Kállai Kavicsal. Nagyvázsónynál mind a dolomit és a Taliándörögdi Márga, mind e márga és a fedő édesvízi összlet között megtalálható a Vöröstői, mely alsó szintjében bauxitos, feljebb nem annyira.

Gyalog: van még az *Aggteleki Vörösagyag*, melyet a Pereg Zs. javasol ottnangi–pannon korúnak besorolni.

Jámbor: az ottnangit semmi nem indokolja, inkább legyen a krétától, mert Csillag P. bauxitkavicsokat írt le belőle.

Korpásné: csak akkor vegyük bele a pannont, ha biztos.

Müller: csak a fedő kora biztos, a többi bizonytalan.

Pap S.: három megjegyzés, mert siet:

1. az Endrődi Formációba nem illik bele a Zalai Márga
2. Lajtamészko összevonása javasolható, bár a konglomerátumos bázist mindenütt el lehet különíteni
3. A formációleírásokkal nagyon el van veszve, de meglesznek.

Halmai: menjünk végig a javasolt formációkon.

Radócz: az *Abaujvecseri Formáció* vastag, egyelőre besorolhatatlan összlet. A foraminifera- és nannoplankton vizsgálatok által adott kor nincs összhangban. További vizsgálatok eredményéig ideiglenes a formációnév.

Szentpétery: *Szuhogyi Konglomerátum* már szerepel a rétegtani táblázatban, nincs ok kivenni.

Báldi: a *Darnói Konglomerátum* mezozoos diabáz-tűzkő alaphegységre transzgradáló eggenburgi formáció, jól térképezhető. Hasonló foltok vannak Abod és Felsőtárkány környékén (alaphegységtörmelék és Balanusok, Pectenek). A Felsőnyárádi az V. teleppel transzgradáló eggenburgi, ettől az előbbit el kell különíteni. Valószínűleg eleve foltosan települt, vagy képződött, vagy nem és le is pusztult. Helye van az eggenburgiban.

Sztanó: a Darnói anyagának felhígulása megfigyelhető a Pétervásárai Homokkő konglomerátum betelepüléseiben. Tartsuk meg önálló formációnak, de akkor fogazzuk össze a Pétervásáraiával.

Radócz: nézzük meg a Bán-patak völgyében azt a konglomerátumot, amit évtizedek óta emleget, hátha az is ide tartozik, vagy önálló formáció.

Kókay: a *Bántapusztai Formáció* szögdiszkordanciával települ, kora változik.

Hámor: nem szabad visszaöregbíteni.

Radócz: a *Salgótarjáni* K-Borsodban fiatalabb, felmegy a kárpáti emeletbe, szemben a Ny-Borsodival, ahol csak ottngai, ennek felel meg a jelenlegi definíció.

Nagymarosy: Dusnokon az alsó telep NN3 alatt van, a telep legfelső része ott is NN4, azaz kárpáti.

Sztanó: az egyetemen most készül egy doktori disszertáció, amely nagyon pontosan korrelálja a Ny-i és K-Borsodi telepeket. Ezt várjuk meg mindenképp.

Halmai: a formációleírásban a kor módosítását mindenképpen figyelembe kell venni.

Hámor: a Chlamys-os és a Corbula-Arca-s szint nem lehet egyidős. Az nem zárható ki, hogy a kárpátiban is volt szén, Hantken ezt leírta, de az nem a Salgótarjáni Formáció. A Salgótarjáni nagy része ottngai, a kárpáti része legyen tagozat.

Halmai: egy formáció korát kitolni nehéz.

Gyalog: csak az egész formáció korát lehet fiatalítani, annak tagozata korban nem lehet fiatalabb, nem terjedhet túl rajta.

Hámor: a kárpáti diszkordancia ordít a kárpáti bázisán.

Radócz: Borsodban Oncophora van a kőszénösszletben, az pedig kárpáti. Ezt a Sajóvelezd-42-ben lehet ellenőrizni.

Nagymarosy: ennek óriási tektonikai következménye van, hiszen a K-borsodi területen a DK-i irányú transzgresszió akkor a kárpáti elején át kell forduljon!

Halmai: kéri Radóczytól a kárpáti bizonyítékait.

Vissza az *Aggteleki Vörösgyaghoz*: megkérjük a javaslattevőt, Pereg Zsoltot, írja le a formációt és akkor újra tárgyaljuk.

Csillag: a *Cserszegtomaji Formáció* leírása elkészült, az uzsai fúrásban a Vöröstói Formáció alatt települ. Kéri, hogy az Intézet próbálja meg megakadályozni az egyetlen, még megtekinthető töbör szeméttel való feltöltését.

Halmai: írják meg a levéltervezetet, Ő elküldi a megfelelő hatóságnak.

Nagymarosy: a *Bádeni Agyag* Ausztriában nem létező formáció. Ami nálunk így került leírásra, nem egyezik az anyagvizsgálati eredményekkel, amiket a németek kérésünkre megküldtek. Nálunk az legyen Bádeni Agyag, ami bádeni korú és agyag. Helyesen a speciális sekélyszublitorális faunájú: Szokolya, SÁta, Sopron, mert másutt ez a biofacies nem jelenik meg. Semmi nem bizonyítja, hogy a Kisalföldön nagy vastagságban leírt bádeni agyag valóban ez. Kéri a Bizottság állásfoglalását, hogy mi legyen a Bádeni Formációval és azokkal, amik önkényesen ebbe soroltattak?

Müller: Ausztriában hogy van?

Nagymarosy: nem tudja, de pelites környezetben a bádeni biofácies lenne a megfelelő elkülönítő bélyeg.

Radócz: bádeni agyag is van, de a borsodbótai régióban összefogazódik partközeli, sekélytengeri, báziskavicssal települő rétegekkel, világos, hogy ez egy tagozata a Bádeni Formációnak. Ez a nógrádi terület bádeni korú képződményeivel nem hozható össze. Ha Bádeni Agyag marad, Borsodban nehéz lesz összeilleszteni a vele elválaszthatatlanul összefogazódókkal (nem agyagok).

Báldi: a bádeni formációnévként egyáltalán ne legyen, mert a bádeni kronosztratigráfiai egység. Igazi bádeni agyag csak Sopron mellett van, mert a szokolyai sem típusosan agyag.

Hámor: Vendel és Strausz pontosan behozta a magyar földtani irodalomba a bádeni agyagot. Kavics pedig minden transzgressziós rétegsorban van a bázison. Az agyag igenis legyen Bádeni Agyag, ami más, az pedig másik formáció.

Sztanó: a fekükavicsnak legyen új neve.

Báldi: Ausztriában a sorrend nem közettani, hanem Molluscákra alapul. Várpalotán ennek megfelelően a Grundi Rétegek megnevezés kellene, pedig az torton. Fenntartja, hogy a bádeni maradjon csak kronosztratigráfiai egység.

Nagymarosy: Bádeni Agyag maradjon az igazi, specifikus faunát tartalmazó agyag, a többinek legyen más neve. Azaz csak a Sátai Tagozat legyen Bádeni Agyag, de ne legyen összevont Bádeni Formáció, hanem a többit is nevezzük el valamilyen formációnak.

Báldi: akkor viszont a *Szabóbányai Homok* legyen Grundi Formáció.

Halmai: valamennyi formációban van domináns közettípus, de léteznek egyéb változatok is. Nem lehet csak a közettípust alapul venni.

Báldi: vagy hangsúlyozzuk a Bécsi-medencéhez való tartozást, vagy teljesen különálló sztratigráfiát csinálunk.

Kókay: nem zavaró a Bádeni Formáció, mert ez egyben bádeni kort is jelent.

Hámor: de, feltétlen zavaró, mert a kettő nem lehet azonos.

Radócz: akkor melyik formációban legyen a Bótai Tagozat? Azért hoztuk az Albizottság elé, hogy vitassuk meg.

Halmai: történelmi okok miatt maradjon meg a Bádeni Agyag és legyenek tagozatok benne, de ha ezzel az Albizottság nem ért egyet, hozzunk létre új formációneveket.

Selmeczi: a *Pusztamiskei Formáció* öslénytanilag igazoltan csak alsó-bádeni. A *Hidasi Formáció* kora kiterjed az egész bádenire. A bádeni nemzetközileg háromosztatú, nálunk csak kettő, hogy legyen akkor?

Nagymarosy: itt három, különálló telepes összlet összevonására tennénk kísérletet, pedig tudjuk, hogy a Hidasi a Mecsekben van, a Herend–Szentgál egy másik, korban is eltérő előfordulás. A Várpalota egy harmadik. Három kőszénteleges összlet, három kor, három formáció. Ne vonjuk össze!!!

Hámor: tudjuk, hogy a kőszénösszlet Herend–Szentgáltól a Mecsek–Villányig terjed. Nem igaz, hogy a kőszénképződéshez szükséges, hatalmas, dús vegetáció km-eket vándorolna!

Nagymarosy: ideje van, hiszen a bádeni majdnem 4 millió évig tart.

Kókay: a miocénben bárhol és bármikor képződhetett szénteleg, mely zömmel nádból és sásból alakult ki.

Jámbor: és a Taxodium?

Kókay: először Taxodium, de utána nád és sás.

Magyarországon is a háromosztatúságot kellene használnia bádeniben. Ez volt a legintenzívebb hegységképződési időszak, ezért a tenger „lötyögött”. A nemzetközileg elfogadott háromosztatúság elfogadható s használandó.

Halmai: ha a javasolt új formációk szabályos leírása megszületik, akkor újratárgyaljuk a vitás ügyeket.

Müller: Legyen *Lajtai Formáció*, benne tagozatokkal az öt különböző lajtamészke formáció helyett.

Prakfalvi: miért van alsó és felső?

Müller: makroszkóposan jól használható, a korával jól megkülönböztethető.

Hámor: nem használható a „Lajta” név, ez Rétegtani Bizottsági határozat. Ha egyben lesz a formáció, a két tagozat akkor sem vonható össze, meg kell őket különböztetni, mert közöttük vulkáni, sóssági, szenes esemény van.

Kókay: tagozatként való elkülönítés nem elegendő?

Halmai: ha a „vörösagyag” formáció, akkor ennek is dukál.

Báldi: lajtamészke legyen. Közettanilag az alsó és a felső ugyanaz, makroszkóposan megkülönböztethetetlen. Ausztriában a kettő között nem volt andezit vulkanizmus.

Müller: a vulkanoklasztok és sziliciklasztok nagyobb mennyisége elkülöníti belőle a rákosi típust.

Báldi: a sámsonházai andezithomokos, de ott a pernas pad is.

Hámor: a peremen mindenhol van lajtamészke a bádeni egész idején.

Müller: ilyen például Fertőrákos.

Halmai: ha a részletes leírás elkészül, ezt is megvitátjuk.

Nagymarosy: minden lajtamészke egységes, ha mégis sikerült szétválasztani, ez ne vesszen el. Két típus van, a települési körülmények is eltérők: idősebb az Abonyi és a Pécsszabolcsi, fiatalabb az Ebesi és a Rákosi. Legyen formáció a Lajtamészke és két (netán három a sámsonházai típus miatt) tagozata.

Jámbor: legyen Lajtai Formációcsoport és többi Formáció.

Gyalog: legyenek a tagozatok is részei a leírásnak, azok is elkülöníthető, használható egységek és kezeljük együtt a formációt a tagolásával.

Kókay: külföldön háromosztatú a lajtamészke.

Prakfalvi: a *Szurdokpüspöki Formációt* ellenzi, hiszen a Sajó völgynek része.

Radócz: jelentősége szabja meg, hogy formáció-e.

Báldi: Szokolján is van Diatoma ugyanebben a szintben. A Sajó völgyi egy posztbádeni személtáda volt, örülni kell, ha valamit el lehet venni belőle. Egyébként a Sajó völgyit az Ipoly túloldalán felső-bádeninek tartják.

Hámor: a szurdokpüspöki bányában a felső riolittufa zárja le (13 mó év). Szarmata fauna sincs benne. Fölül halacszkák. Bádeniből indulva átmege a szarmatába.

Halmai: megkérjük Pelikán P. javaslattevőt, hogy írja le és akkor újra vitátjuk. Bizonyítsa, miért csak bádeni.

Prakfalvi: mennyi diatoma tartalomtól diatomit?

Báldi: a szarmata nem csak a csökkentősvíztől, hanem az endemikus faunától szarmata. A bádeniben is lehet csökkentősvíz.

Halmai: lezárja a vitát, megkéri a jelenlévőket, hogy az Általuk javasolt új egységeket a szabványnak megfelelően írják le, hogy ismét összejöhessünk, megvitassuk és a végső állásfoglalást az Albizottság kialakíthassa. természetesen mindenki kap a munkára hivatalos felkérő levelet!

Az ülést bezárja.